

Arie Koster

BIJENRUBRIEK #8

Wespbijen en ecologische kwaliteit

Wespbijen lijken voor de gemiddelde burger op wespen. Ze hebben geen leuk klinkende naam en parasiteren bij andere bijen. Ze hebben alles tegen zich om aibaar te zijn.

Wespbijen zijn vrijwel kale, slanke bijen met gele, geelwitte tot rode wespachtige kleurpatronen op het achterlijf. Ook andere lichaamsdelen kunnen rood of geel zijn gekleurd. Aan dit kleurpatroon danken ze de naam wespbij.

Afhankelijk van de soort varieert de lengte van 4 tot 14 millimeter. De vrouwtjes zijn te herkennen aan het dichte haarbandje aan het einde van het rugsegment (op het oog het einde of de punt van het achterlijf). In het algemeen zijn de soorten (zeer) lastig van elkaar te onderscheiden. Zelfs met goede optische middelen is veel ervaring vereist. Bij het herkennen van de bijen bieden foto's vaak geen uitkomst.

Wespbijen leven parasitair; ze leggen eieren in het nest van andere bijen. Wespbijen zijn voornamelijk koekoeksbijen bij zandbijen; veel minder bij andere bijensoorten (onder andere groefbijen en roetbijen). De groep bijen die deze levenswijze hebben, worden koekoeksbijen genoemd, wat al een stuk vriendelijker klinkt dan parasitaire bijen. Door de parasitaire levenswijze zijn de soorten niet aangewezen op bepaalde stuifmeelplanten, maar indirect zijn ze daar wel honderd procent van afhankelijk.

Het vlieggedrag is ook vaak kenmerkend. Op zoek naar nesten vliegen ze tussen de vegetatie of de planten vaak heel traag en laag boven de grond. Je kunt dan duidelijk zien dat ze op zoek zijn naar nesten van hun gastheer. Enkele wespbijen hebben slechts één gastheer en kunnen daardoor zeer kwetsbaar zijn. De meeste soorten in het stedelijke gebied hebben meer gastheren en zijn daardoor ook minder kwetsbaar.

Vroege wespbij.

Vroege wespbij.

Roodharige wespbij zoekt nest grijze zandbij.

Roodharige wespbij bij nest grijze zandbij.

Smalbandwespbij.

In Nederland zijn 48 soorten wespbijen waargenomen. Meer dan de helft is zeldzaam tot zeer zeldzaam of uit ons land verdwenen.

De bijen komen in het vroege voorjaar (rond 1 maart) uit hun nest. Hun levenscyclus loopt vrijwel gelijk met de bijen waarbij ze parasiteren. Net als hun gastheren kunnen ze in drie groepen worden verdeeld: vroege voorjaarsbijen (maart-april), late voorjaarsbijen (mei-juni) en zomerbijen (juli-augustus). Een groot of het grootste deel van de wespbijen is gebonden aan gastheren die alleen in natuurgebieden of in zeer bijzondere milieus voorkomen, zoals de kalkgroeve van de Sint Pietersberg bij Maastricht. Ongeveer de helft van de soorten komt ook in stedelijk gebied voor, bijvoorbeeld in openbaar groen, in tuinen, in bermen en bij oevers.

Voor de ecologische kwaliteit van groene ruimte en tuinen hebben wespbijen een bijzondere betekenis. De vestiging van wespbijen is een aspect van het ontstaan van een levensgemeenschap. Eerst ontwikkelen zich door aanleg en beheer vegetaties of beplantingen met nectar- en stuifmeelplanten. Als er nestgelegenheid in de omgeving is, vestigen zich wilde bijen, onder andere zandbijen. In de laatste fase komen de wespbijen. Als een aantal soorten van deze bijen op een plek of in een gebied voorkomt, kan dat iets zeggen over de ecologische kwaliteit; in elk geval over de toename daarvan. Hoe meer zandbijen, des te hoger de ecologische kwaliteit van de plek. Deze kwaliteit neemt toe naarmate er meer soorten wespbijen voorkomen. Dat geldt ook voor andere bijengeslachten: bloedbijen, rouwbijen, bonte viltbijen, kegelbijen, tubebijen en koekoekshommels. Vertegenwoordigers van deze geslachten komen in stedelijk gebied voor. Hoe groter de diversiteit daarvan des te hoger de ecologische kwaliteit. In een latere speciale aflevering wordt hier meer aandacht aan besteed.
[einde broodtekst]

Meer informatie over wilde bijen:

- www.bijenhelppdesk.nl
- www.denederlandsebijen.nl